

מיהויכין שממנו חוזר המשכת בית דוד לכשיצא המשיח משם, והדרוש שדורש הקב"ה היא תורה חדשה שעתיד ליתן ע"י המשיח, לו נאה לומר קדיש, כי לו נוגע יותר מכל הצדיקים השומעים הדרשה, כאילו הוא גרם בדרוש, כיון שממנו התחיל התפשטות מלכות בית דוד אחר שנפסק כמדובר.

אוצר החכמה

ומ"ש ורשעים של גיהנם עונים אמן וכו', עד שהקב"ה שואל מה קול הרעש הזה, לאו למימרא שיש דבר נעלם ממנו יתברך, אך כונתו לשאול כדי שיליצו המלאכים בעד הרשעים מליצת טוב, כמו שהשיבו אלו רשעי גיהנם שעונים אמן, ובכח שהליצו טוב בעדם ניתן מקום להיות כופה מדת הדין להצילם מגיהנם. וטעם נתינת המפתח של גיהנם למיכאל ולגבריאל יותר משאר מלאכים, משום שגבריאל בחינת רחמים כנודע, ובא הרמז דמסכים הדין עם הרחמים להוציאם מגיהנם, ומיכאל וגבריאל נמלכים בהקב"ה, משום שנסתפקו אם הם יכניסם בגן עדן, והיא העדר להם שנשארים חייבים למי שהכניסם, על דרך מאן דאכיל דלאו דיליה, או יכנסו הם בעצמם וזהו מעלה וכבוד להם יותר, כאילו ראויים ליכנס מצד הדין, והשיב הקב"ה שטובתו שלימה יכנסו מעצמם, וזה שאמר הניחו להם שיכנסו, כלומר שיכנסו בעצמם בלי סיוע שלכם, כדי שלא יהיו חייבים לכם ויהיה להם בוש פנים.

ולפי המדרש הנ"ל, לע"ד נראה ליתן טעם למה שנהגו אבותינו ואבות אבותינו לסיים כל דרוש ודרוש בדברי הגאולה, והוא לרמוז להאי דרשה שעתיד הקב"ה לעשות באחרית הימים, שיאמר אחריה קדיש זרובבל כנז'. ועוד יש לומר, שהמנהג מיוסד עמ"ש בזוהר הקדוש פרשת תשא דף קפ"ח ע"ב, א"ר יוסי מאן עביד דיסבלון ישראל גלותא דא, כל אינון הבטחות דאבטח לון קב"ה, והא אתמר דעאלין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וחמאן כל אינון נחמות וחדאן בלבייהו למסבל כל מה דייתי עלייהו, ואלמלא דא לא יכלין למסבל, ע"כ. וכמדומה לי שכ"כ הר"ב קנה חכמה.

בסוף הדרשה
מסיים בדברי
הגאולה

פרק מ"א

יקדש המקדש ויגדיל השם יתברך, באמרו אחר הלימוד קדיש בכוונה רצויה, ואל ירבה יותר מדאי בקדישים ללא צורך, ובל תוסיף ממספר שנהגו לאומרים, כגון אחר פסוקי תורה ונביאים וכיוצא כידוע, כמ"ש

שלא להרבות
בקדישים ללא
צורך

דף ק"ד ע"א

| עדר

הפוסקים. דהא הקדיש רב תוקפיה וחיליה, כמבואר בזהר פרשת תרומה דף קכ"ט וז"ל, קדושתא דקדיש אמאי לאו ביחיד, תא חזי קדושתא דא לאו איהו כשאר קדושין דאנן משלשין, אבל קדושתא דא איהי סלקא בכל סטריין לעילא וחתא ובכל סטרי מהימנותא, ותבר מנעלין וגושפנקין דפרזלא וקליפין בישין, לאסתלקא יקריה דקב"ה על כולא, ואנן בעינן למימר ליה בלישנא דסטרא אחרא, ולא תבא בחילא תקיף אמן יהא שמיה רבא וכו', בגין דיתבר חילא דסט"א, ויסתלק קב"ה ביקריה על כולא, וכד אתבר בקדושתא חילא דסטרא אחרא אתרפיא ואתבר חיליה.

טעם שקדיש בלשון
ארמית

והאר"י כתב שע"י אמירת הקדיש אנו עושים ב' עניינים, הא' הוא להעלות העולמות, והב' הוא להכניע הקליפות שלא יתאחזו גם הם לעלות עמהם, ולפי שאנו יראים פן החיצונים יתקנאו בנו, לכן אומרים הקדיש בלשון תרגום שהוא לשון שהחיצונים מבינים אותו, כי משם יניקתם, ובאמרנו שבח זה הם נכנעים ואינם עולים למעלה. ועיין בספר מקדש מלך בפרשת תרומה דף ק' ע"ב שכתב ג"כ משם הרב, דנתקן הקדיש בלשון תרגום, יען התרגום הוא אחורים של הקדושה, והוא הקדושה ג"כ, אלא שמשם יונקים החיצונים, ואמנם כל הקדישים הם להעלות כל העולמות עשייה ליצירה וכיוצא, ואנו יראים לבל יתאחזו החיצונים ע"י עליית העולמות ויעלו גם הם ויינקו, ולכן נתקן בלשון תרגום דלא משתמע למלאכי השרת, כי הם מצד פנים ומדברים בלשון הקדש, אך החיצונים מבינים בלשון תרגום כי משם יניקתם, וכששומעים השבח הזה הגדול בלשון תרגום, נכנעים החיצונים ואינם עולים למעלה.

ענין י"א אותיות
יתגדל ויתקדש

ואמנם סוד הקליפות נמשכים מסוד עשתי עשרה יריעות, והם י"א סממני הקטורת, ולכן אותיות יתגדל ויתקדש הם י"א כנגד י"א ניצוצי הקדושה שבחיצונים, כי החיות שבתוכם מעלים אותם מתוכם ויתגדל ויתעלה למעלה תוך הקדושה, וזה סוד ויתקדש שיכנסו בקדושה, ועל ידי הסתלקות זה מתוכם ימותו הקליפות, כמו ענין הקטורת.

הקדיש מועיל
להוציא מגיהנם

ומאחר שיש בקדיש כחא מעליא לבטל החיצונים והקליפות, מבואר נגלה כיצד מועיל הקדיש למת, דהיינו שהאומרו מכוין שבסגולתו יבוטלו ויוסרו הדינים המצירים למת בהאי עלמא, וכן כתב הר"ב מעבר יבק במ"ב פרק כ"ט דף ק"ו, דכדאי הוא הקדיש שמבטל אשו של גיהנם ולהכניע כחות הזרים, והבן בכח הקדיש מוציא אביו מיד החיצונים ומכניסו לגן עדן.

אוצר החכמה

והטעם שהקדיש מועיל לזה, ביארו הר"ב זהרי חמה בפרשת נח דף ל"ד ע"ב, כי הרשעים במעשיהם גורמים לסלק אימא מעל בנין, כנזכר בתיקונים דף ב' ע"ש, לכך הם נענשים בדינה של גיהנם, ולהיות כי הקדיש הוא ^{25/06/2018}התחברות מ"י באלה, דהיינו אימא על בנין כנזכר בסבא דף ק"ה, לכך יש כח בידו להוציאו מגיהנם, כי ע"י כן מתעורר למעלה והתחבר מ"י באלה.

התחברות

לכמה זמן טעיל
הקדיש להוציא
מגיהנם

ועיין בתוספתא בפרשת נח דף ס"ב, שגם שם נתבאר יפה כמה רב גובריה דקדיש, אך מ"ש שם דבכל קדיש מרווחין המתים שעתא ופלגא, הדברים אינן כפשוטם כמו שנראה דהבין הר"ב מעבר יבק הנזכר מדסתם ואמר שעתא ופלגא, דכבר הקשה על זה הרח"ו ובקש ליישבו, עיין בספר מקדש מלך בפרשת נח דף קי"ט ע"א, וכ"כ הר"ב חיד"א בשיורי ברכה חלק י"ד סימן שע"ו ס"ז. אך הרמ"ז יצא להלחם בו, ואביא לפניך מ"ש הרמ"ז בספר יודעי בינה כ"י, ומתוכו ענין תחזינה גם דעת מהרח"ו, וז"ל, מ"ש ורווחין לון שעתא ופלגין שעתא, תמה הרח"ו דא"כ יאמרו ח' קדישין ויתבטלו יסורי הרשעים וזה לא יאומן, ותירץ וז"ל, אמנם זה יובן במ"ש בפרשת פקודי רס"ג ע"א, שז' היכלין אינן בגיהנם, ונחלקין ל"ב ירחין, דוגמא י"ב מלאכי הקדושה שהם י"ב ירחי השכינה, ואלו הם י"ב ירחי דעונש הרשעים בגיהנם, והנה האחרון שבז' היכלי הגיהנם הוא הנקרא ארץ עיפתא כנזכר בפרשת וילך רפ"ו סוף ע"ב, והוא לאינן דלא אתיבו אמן כנזכר שם רפ"ה ע"ב, ואם תחלק י"ב חדש לז' היכלות נמצא חדש וחצי לכל א' מהיכלות, וידוע שכל אחד מ"ב מזלות המושלים ב"ב חדש גם כל אחד מהם מושל בשעה מ"ב שעות שביום וכן בשל הלילה, נמצאו שמדור הז' נקרא שעתא ופלגא כי הוא חדש וחצי הנז', וכד ישראל אמרין אמן אז ניצולין מן המדור ההוא השביעי שיעור שעתא ופלגא שהוא זמן ממשלתו, אמנם שאר דיני גיהנם לא בטילי מנייהו רק ההוא דינא קשיא לחוד, ואפשר כי לזה סמך מאמר הבא בענין ז' מדורין וחד מנייהו תתאה איקרי שאול וכו' לפירוש הנז', עכ"ל הרח"ו.

ומזל"ן שאין ספק אצלי שהרח"ו ז"ל כתב כן קודם שזכה לאור הבהיר האר"י זלה"ה, שאז היה נוגע ומתיגע בסברת הראש, וחורפיה מחליא ליה שהנה דרך תירוצו חריף, אבל ל"ג לעניותי, חדא דבהדיא אמר בתוספתא דקב"ה חיים על כולא, ואי אפשר שלא יהיה ביניהם הרבה מהמבזים ענין אמן ולמה ינצל מדין ארץ עיפתה, וא"ת דעל כולא לאו דוקא אלא רובא דמינכר קאמר, קשה לי טובא דהגם שתהיה ממשלת ז' היכלות

| דעו

נחלקת כמו שכתב שעה וחצי לכל אחד, אטו כל הרשעים נידונים בכל ז' היכלות, והלא הכל לפי רשעותם אחד הנה ואחד הנה כגלוי וידוע לכל יודע. **והנלע"ד** בזה הוא כשנדקדק בדברי התוספתא לא קאמר שיוצאים ממש מעונש גיהנם, כנ"ל בריש ירחי ושבתי שאמר בהדיא נפקין מגיהנם, אבל בכאן אמר כי יש להם הרוחה פורתא, ונראה שרוצה לומר שעודם מתבוססים ביסוריהם אלא דמקילים להם, וז"ש ורווחין, ואה"נ שאם היו החיים משגיחים ע"ז היו מהנים להם הרבה. וסיפר לי הישיש המאושר כמוהר"ר בנימין הלוי נר"ו, שכך היתה דרכו של החסיד כמוהר"ר אברהם הלוי זלה"ה הנקרא בשם ברוכים, שהיה יושב בבית המדרש כל היום, ומדי שעה וחצי ^{היה} אומר קדיש וברכות יעטה מורה. אך נראה לענ"ד, שבכל קדיש ירויח להם שעתא וחצי רק דוקא בג' זמני התפלה, דתועיל להם קדושת הארת התפלה מצורפת עם כח הקדיש להרויח להם הזמן הנזכר, אבל בשאר המשך היום ירווח להם בכח ^{היה} הקדיש אבל לא כ"כ זמן מרובה, או לא תהיה הרווחה כ"כ מרווחת, ובהאי דייקא התוספתא דקאמר ורווחין לון שעתא ופלגות שעתא ולבתר תייבין לאשיהו, וכן תלת זמנין ביומא, פי' הרווחת זמן זה היא נוהגת ג' פעמים ביום, והדר תני ובכל זמני דאמרין ישראל אמן יהא שמיה רבא וכו' אינין רווחין לון, דהוי יתור נפיש, אלא דרייק לאשמועינן דגם בשאר שעות היום יש להם קצת הרוחה, אבל לעולם אימא לך דנידונין גם בזמן ההוא אלא שהוא בדין יותר רפה, ואמנם היות זמן הרוחה שעה וחצי נראה לענ"ד שיובן בעומק אמיתי למי שזכה לסוד תלת עלמין הנזכרים באידרת נשא דף קל"ב א', ולפירוש האר"י ע"ה, עיין שם בדבריו.

ואחרי כתבי כל אלה הדברים, ראיתי בזהר דפוס ליוורנו ששם המגיה רמז דברי הרמ"ז הנז', וסיים וז"ל, והרואה יראה שיש להשיב כל קושיותיו, ע"כ, וסגר עלינו המדבר.

אמנם עיקר כוונתנו דרך כלל בקדיש הוא, כי אותה אנו מבקשים את גאולתנו ופדות נפשנו, שיהיה אז השם שלם והכסא שלם, ונקום ינקם מעמלק רשיעא, ובעת ההיא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פרק מ"ב

גודל מעלת תיקון חצות

יקום ה' ויאמר הסדר המתוקן לקונן בחצות לילה כימים שאין בהם תחינה, כמ"ש בספר משמרת הבן, ויתאונן על חרבן בית קדשנו